

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De In Integrum Restitutione. Titvlvs XLI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Audientiam a nostram magistro G. de Chevel. *b* significante pervenit, quod cum ecclesiam de Chevel. canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset: gravissimo tandem metu Regis, quod eam resignaret jurate coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat manibus resignavit. Quia verò, quæ vi metulive causa sunt, carere debent robore & firmitatis: mandamus, quatenus si eandem ad resignationem confiterit vobis per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in vitum constantem, non obstante juramento prædicto, quo non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

CAP. V.

Excommunicatus non est, qui absque coactis excommunicatus communicat, sicut si coactus fuit conditionalis.

Idem Vidronen. d. Archiepiscopo.

Sacris est canonibus: & infra. Distinguiamus autem, utrum is, qui communicat excommunicatis inductus, sit per coactionem adstrictus *f*, aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati, quam agere *g* convincatur. In secundo licet metus attenuet culpam *h*, quia tamen non eam procul excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurere, excommunicationis labe credimus inquinari.

CAP. VI.

Metum passio non subvenitur, si non fuit talis, qui cadere potuit in constantem virum.

Idem Mâgsl. & Agathen. Episcopo.

Cum dilectus filius: & infra. Quia *i* constitit nobis de voto emisso, & de præfatis juramento à canonicis infularum, quod regulam Cisterciensium observarent, vel translationem ipsius ecclesie ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum utranque servatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam perjurii aperire. Non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret *k*, & ideo non debuerat cadere in constantes. Nec obstante dolo, pro quo se proponebant fuisse seductos: cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Cisterciensium quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri. Super restitutione petita silentium eis diximus sententialiter imponendum.

CAP. VII.

Probatur violentia per testes, res amissa probantur per juramentum. Et super valore etiam amissarum taxatione iudici præmissa, & secuto petenti juramento fit condemnatio.

Gregorius IX.

Super eo, quod adversarius vester se conquererebatur à vobis per violentiam committatum, arbitramini contra vos fuisse injuste processum, cum non nisi proprio juramento probaverit singula, quæ amisit. Verum postquam de violentia per testes, & de amissis rebus per ipsos confiterit sacramentum: potuit iudex taxatione ipsi facta pro personarum ac negotii qualitate vos, in æstimatione rerum amissarum juramento adversarii declarata, rationabiliter condemnare *l*.

a Capit. 1. eod. tit. in 3. compil. *b* Chevel. *c* Vid. l. metum. *d* sed quod prator. & *e* volenti. & ibi Bart. ff. eod. *f* Virofen. al. Nidvostensi. *g* C. 2. eod. tit. in 3. comp. *h* attractus, in manu. *i* videatur in impressu. *k* vid. l. fin. & ibi Bart. ff. de condit. ob. tur. cau. & l. 1. §. metus. ff. eod. *l* C. 3. eod. tit. in 3. compil. *m* vid. l. 2. & ibi Bart. ff. de noxa. *n* Iste text. reputatur singul. per Abb. hic & *o* in suo dict. in verb. æstimatio.

DE IN INTEGRVM RESTITUTIONE.

TITVLVS XLI.

CAP. I.

Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter laesa, potest ad versus talem contractum petere restitutionem in integrum: emptor tamen sicut conductor non debet fraudari in prece suo, vel in sumptibus per eum factis.

Alexand. III. Alphanen. Episcopo.

Requisivi tua fraternitas quid agendum sit a de possessionibus laicis sub modico censu concessis. Noveris itaque, quod si ecclesia laesa est, & manifestè adparet detrimentum ipsius (cum Episcopo ejus conditionem facere deteriore non liceat, & ecclesia jure minoris debeat semper illata servari) quæ in damnum ejus data confiterit, ad ipsius conventus jus & proprietatem redire. Providendum est tamen, ne si forte coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

CAP. II.

Restituitur ecclesia laesa propter negligentiam procuratoris, qui jura ecclesie non produxit.

Innocentius III. sancti Gregorii, & sancti Sergii Abbatibus.

Cum venissent ad Apostolicam sedem electus *b* & monachus Rothon. pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo Venet. eis sancti Georgii ad velum aureum Diacon. Cardinal. dedimus auditorem. Coram quo idem magister pro Episcopi parte proposuit, quod cum monasterium Rothonen. esset situm in dice. Venet. & ecclesie Venet. subiectum, prædictus Episcopus possessione subjectionis usus est hæcenus inconcussè, sed cum occasione cujusdam electionis, quæ ibidem facta fuerat, partes de communi adfensu ad Natenen. Episcopum & ejus collegas *d*, commissionis literas impetrasset, quo eorum ad monasterium accesserunt: quorum adventum intrusus præsentis, renunciavit hujusmodi electioni, & se à monasterio absentavit. Sed iudices auctoritate Apostol. monachis injunxerunt, ut syndicum vel procuratorem eligerent, qui in causis monasterii & consulte ageret, & utiliter responderet: districtius inhihentes eidem, ne aliquem eligerent: Abbatem donec plenius agnosceretur de jure, quod Episcopus se habere in Abbatis electione dicebat. Monachi verò etsi procuratorem ad mandatum judicium legissent, Abbatem tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumperunt: cujus electionem Episcopus petiit infirmari, & se ac possessionem restitui, quæ eum monachi spoliarant. Deinde iudices definitivam sententiam protulerunt, electionem cassantes eandem, quam sententiam dictus magister petiit confirmari. Ad hoc fuit responsum, quod licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quod monasterium ipsum ad Roman. eccles. nullo medio pertinere, dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animosè cœperunt: & infra. Nos igitur inspectis privilegiis præd. no. Leonis, Gregor. & Cle. quæ monasterium illud ad jus & proprietatem indicant sed. Apostol. pertinere, intelligentes, quod monasterii procurator, etsi eadem privilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter, jus tamen non tam suum, quam nostrum fuerit protestatus, videlicet, quod monasterium ipsum ad Rom. eccles. nullo medio pertinere, ne ipsius negligentia in damnum, tam nostrum, quam monasterii redundaret, ad audientiam restituiimus mona-

a C. 1. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Later. p. 29. c. 7. *b* C. 1. eod. tit. in 3. compil. *c* Vincen. al. Venasten. al. Navenen. d. Abbatibus filiores de Mator. & de Gromat. *chos*

chos Rothom. & infra. Electionem autem à monachis (sicut dicitur) concorditer factam, pendente controversia ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam inhirmandam.

CAP. III.

Ecclesia laesa in probatione necessaria omisso, potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino iuri probationis exclusivo. Et restituendum petere potest, non solum contra proutatum, sed etiam contra ecclesiam, h. d.

Idem Helien. & Floren. a. Episcopis.

Aditis & intellectis b. causa meritis in quaestione, quae vertitur inter Vigorien. Episcopum & Abbatem de Evescam super ecclesiis in valle de e. Evescam, quas Episcopus adseruit ad se diocesana lege spectare: Abbas autem eas ab eius iurisdictione prius esse exemptas, cognovimus evidenter ecclesias illas per privilegia illa Rom. Pont. non esse ab Episcopali iurisdictione substractas, nisi forte vallis de Evescam sit ille locus, qui fuit à duobus Regibus d. Roë, videlicet & Offa libertati donatus, & quem bona memorix Coelestini Papa libertati donavit, sicut in ipsis privilegiis continetur. Verum tanto tempore probatur per testes ab Abbatibus de Evescam pleno iure possessis, ut videatur in eis ius Episcopale legitime praescripsisse, nisi forte per tantum temporis spacia cum Vigorien. ecclesia in iurisdictionem vacavisset, ut tempore vacationis subducto, praescriptio minime sit completa: & infra. Licet autem utrumque sit in causa conclusum, quia tamen utraque pars necessitatem (ut adferit) probationem omisit: nos attendentes, quod utraque ecclesia fungatur iure minoris, & iustate pensata utramque restituimus contra reliquam, ad probandam rationem e. omisam, ne alterutra pars propter huiusmodi negligentiam gravi iactura laedatur.

CAP. IV.

Restitutio ex justa causa etiam majori est concedenda, dummodo iusta causa petenda probetur. Si autem non probatur plene vel semiplene, conceditur restitutio in causa favorabilis.

Idem priori sancta Maria ad carceres, & canonico sancta Maria de Mandria f.

Ex literis g. Abbatis de Caluens. didicimus, quod cum Ramifane. & Grimol. Archiepiscopi inter 1. virum & L. mulierem ex delegatione nostra sententiam divoritii protulissent, & appellat. interposita h. cognitionem sententiae ipsi Abbati & Archipresbytero Paduano ducesimus committendam, quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, Abbas ipse, cui alter coniudex commiserat vices suas, allegationibus diligenter inspectis, laetam à iudicibus praedictis confirmavit sententiam: sed post octo dies pater puella accedens ad ipsum, intellecto quod sententiam protulisset, firmavit proprio juramento, quod quidam ad eum & filiam eius accedens, fraudulenter sub ipsius Abbatis nomine falsas e. literas praesentavit, quibus mandabatur eidem k. ut quia iudex ad diem, quam adsignaverat, venire non poterat, post octo dies à termino constituto, ipsius se conspectui praesentaret: & postmodum appellavit ad sedem Apostolicam & etiam supplicavit. Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiusmodi juramentum non constet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica contra fraudem propositam supplicationem mulieris admittimus, & ad audientiam restituimus eam pro matrimonio postulantem. Ideoque mandamus, quatenus

a. Raresen. al. Rosen. in plur. manuscr. Foren. b. C. z. eod. tit. in. comp. c. Super quibusdam ecel. in valle de Evescam constit. al. Vescam. d. In uno manuscr. sta: O videlicet & l. e. allegationem sua intentioni. f. al. Mantria, al. Mantua. g. C. z. eod. tit. in 1. comp. h. Interposita ad nos, &c. i. et. k. eisdem.

de causa prioris appellationis ordine iudicatio cognoscens, confirmetis vel infirmetis, sicut iustum fuerit, sententiam à primis iudicibus promulgatam.

CAP. V.

Etiā contra sententiam Papa restituitur ecclesia. hoc primò. Et causa restitutionis in integrum debet praesentibus partibus tractari. hoc secundò. hoc duo dicit quo ad titulum.

Idem Episcopo & capitulo a. Osenen.

TVm b. ex literis Coelestini Papae praedecessoris nostri, tum ex his, quae ipsius temporibus gesta fuerunt, gravem e. llerden. ecclesiae intelleximus quaestionem per sententiam Eugenii Papae super ecclesiis quibusdam prolatam, se laetam enormiter, & olim & nunc etiam conquerentis: unde cum idem Coel. tempore Anastasii Papae proximi successoris eiusdem Eugenii in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniarum legationis officio fungeretur, & d. ex delegatione ipsius cognoscere cepit de controversia memorata, cui etiam Alexand. successor ipsius Anastasii officio legationis denuò in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem: idem quoque Coelestinus ad apicem summi Pontificatus promotus G. sancti Angeli Diacon. Cardin. tunc Apostol. sed. leg. dictam controversiam, sub eo tenore commisit, ut inspectis llerden. ecclesiae privilegiis, auditis etiam partium e. rationibus memorata sententia non obstante, definitivam proferret sententiam, eamque faceret observari: verum quoniam per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit (licet producti testes ex parte llerden. Episcopi recepti fuerant) mandatum Apostol. non extitit adimpletum, magister A. canonicus llerden. postulavit per officium nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui ecclesiam llerden. Nos igitur cum fratribus nostris & aliis de liberavimus diligenter: nonnullis adferentibus quod cum praedictis C. f. pra. no. contra iam dictam sententiam visus fuerit llerden. ecclesiae restitutionis beneficium induluisse, cum ea non obstante duxerit negotium committendum, & nos supplicationem eiusdem ecclesiae admittere debeamus g. praesertim quia sententia Roman. sed. non negatur posse in melius commutari, cum aut subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione aetatum & temporum, seu gravium necessitatum dispensative quicquam ordinare decrevit. Et secundum iura civilia Principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt. Perस्पeximus quoque ex data sententia in regeſto dicti Eugenii Papae reperta, quod primo mense sui Pontificatus fuerit promulgata: quando non plene de meritis ipsius causae videbatur instructus, illa nitens praecipue ratione, quod privilegium Urbani secundi ex parte vestra productum, subiectum fuerat fallitati, cuius tenorem nos in regeſto ipsius invenimus incorruptum. Tandem deliberatio nostra in hoc resedit: ut an data sit restitutio, an danda contra praemissam sententiam, partibus praesentibus decerneretur, quarum assertionem merita causarum panduntur. Quocirca mandamus, quatenus usque ad festum B. Lucae, vel in propriis personis, vel per idoneum responſalem nostro vos conspectui praesentetis, quod dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostenturi: vel si forte exigente iustitia fuerit retractanda, vel per vos vel per responſalem idoneum h. appareatis sufficienter instructi: ut in principali negotio canonicè procedatur: pro certo scituri, quod cum propter multam locorum distantiam non possit ad vos sine magnis laboribus & expen-

a. Oſcen. al. Oſenenſi. b. Capit. 4. eod. titul. in 3. compilation. c. Vide Ioann. Vascon in Annal. Hispanis, cap. 20. d. deest in antiq. et. e. id est, iuribus & alleg. f. Papa. g. debeamus. h. comparatis.

sis capius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, inuncta vobis contempseritis adimplere: nos nihilominus in ipso negotio, quantum de jure poterimus, procedemus.

CAP. VI.

Petitio restitutionis in integrum contra sententiam, suspendit regulariter executionem sententiae in eventu ipsius causa restitutionis: fallit si contra petentem restitutionem est presumptio malitiae, quod causa differendi executionem hoc petat: quo casu executio fit, praeserta cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa. h. d. secundum mentem iunctae glo. pe. & in hoc ultimo est iste tex. valde singularis respectu utriusque iuris.

Idem.

Suscitata a super diversis articulis inter Burgen. Episcopum & Oviem. monasterium quaestio: & infra. Nos intellectis, quæ utraque pars proposuit coram nobis super quatuor articulis prænotatis, monasterium Oviem. iustitia condemnavimus exigente. Sententia verò lata procurator monasterii ad probandam præscriptionem factam tam super quatuor articulis prænotatis, quam etiam super quibusdam decimis per transactionem acquisitis, restitutionem in integrum nomine monasterii postulavit, quam eidem duximus indulgendam: & infra.

Ne verò per excogitatum malitiam (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententiæ in damnum Episcopi contingeret impediri, nève monasterium per executionem sententiæ propter diversas suspensiones incurreret detrimentum: nos æquitate pensata, jure duximus providendum, ut ante omnia supra dicta sententiæ executioni mandetur: & infra. Volumus nihilominus & mandamus, ut b ab Episcopo ipso recipiatis idoneam cautionem: quòd si monasterium in causa ipsa prævaluerit, universa, quæ medio tempore sententiæ ipsius occasione præceperit, monasterio restituatur memorato.

CAP. VII.

Totum peremptorium non auditur ecclesia de jure communi, auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum.

Honorius III. Archiep. & capitula Bracaren.

Oram felix me. I. Papa præd. n. lire inter Archiepiscopum Toleran. & te frater Archiepiscopo super primaria solemniter contestata, fuit peremptorium terminus assignatus: & infra.

Verùm elapso termino constituto, post expectationem non modicam comparuerunt procuratores vestri: sed quia non attulerant depositiones testium & alia munimenta, dilationem cum instantia postularunt. Postquam verò e contra eos interlocuti fuimus super dilatione petita, tandem indulgeri ecclesiæ Bracaren. dilationem propter instructionem causæ per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibentes super hoc ex parte vestra speciale mandatum. Nos autem usque ad octavas Pentecostes per restitutionis beneficium id vobis duximus indulgendum d.

CAP. VIII.

Restituitur minor in eo, quod contraxit vel omisit, si probat exinde se lasum, & sit intra tempora restitutionis petenda.

Gregorius IX.

Constitutus in nostrâ præsentia magister Guil. pro se ac fratre suo I. canonico & Parrofinen. exhibita nobis petitione monstravit, quòd f eis in minori constitutis ætate, ac eorum matre (cujus successores existunt) rebus humanis exempta, quondam G. pater ipsorum qualdam possessiones utriusque communes quibus-

a Cap. i. eod. tit. in 4. compil. b al. quatenus. c inter eos. d Vid. l. si quando. & ubi Bart. C. de dilat. e Peronen. al. Paronenf. f Hic in vulgat. habet. dicitur, cum, quam nec serie, orationis admittit, nec habent manifest.

dam vendidit pro quadam pecunia quantitate, ac ut hujusmodi venditio robor firmitatis haberet) emancipavit eisdem a, & fecit eos contractui consentire. Quare supplicavit, ut vel venditionem eandem mandaremur nunciari nullam, vel eum adhuc existentem intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, & intra annum & diem à tempore contractus ipsi tanquam proximioribus competeret super illa portione jus offerendi emptoribus precium: juxta municipii Patrofinen. consuetudinem approbatam, quod hætenus omiserunt, dignamur eis super utroque (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptoribus portioneis ejusdem, vel eorum successoribus precium sint offerre parati) per idem beneficium subvenire. Quocirca mandamus, quatenus si præmissa invenerint veritate subnixâ, vel venditionem prædictam, quò ad partem ex successione materna, ipsos contingentem nullam nunciare curetis, si in ea debita juris solemnitas est omissa: vel si forsitan intervenerit, & eos lætos esse constiterit, tam super ea, quàm super residua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciendum b, auctoritate nostra in integrum restituere studeatis.

CAP. IX.

Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario, administrationem habente, vel a delegato ab eo: si ve hac causa sit specialiter delegata, si ve incidat in causa generaliter commissa. Ab ordinario verò administrationem non habente, vel a delegato peti non debet, nisi veniat incidere in causa. Arbitrari autem de causa restitutionis non cognoscit, nec potest assumi in majoribus causis.

Idem.

CAUSA restitutionis in integrum, coram judicibus ordinariis administrationem habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterit & finire c, si ve hoc ipsis delegatis specialiter demandatum fuerit, si ve in d commissio eis negotio contingat incidere hujusmodi quaestione. Delegati verò ab ordinariis, qui administrationem non habent, sed tantummodo facultatem judicandi, seu arbitri de hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In majorib. et quocumque causis, liberali vel criminali, cum majores judices exigant, arbitri nequit assumi.

CAP. X.

Restitutio denegata ecclesiæ, ulterius sibi non conceditur, nisi ex nova causa: restituitur tamen ad appellandum a sententia denegationis.

Idem.

Beneficio restitutionis in integrum ecclesiæ tunc in alio judicio denegato, restitutio (præterquam ad appellationem omnissam) videtur eidem ecclesiæ posse denegari, nisi novis defensionibus ad hujusmodi sit beneficium admittenda.

DE ALIENATIONE JUDICII
mutandi causa facta.

TITVLVS XLII.

CAP. I.

Is, in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicii, convenitur per rescriptum impetrationem contra alienantem.

Alexander III. Dulmen. e. Episc.

EX quorundam f relatione audivimus, quòd cum aliqui literas à nobis commissionis impo-

a Infero quòd qualitas clericatus & canonicatus non liberat quem à patria potestate, sed sola Episcopatus. Conc. in auth. qui dign. s. palam. & auth. dignitas. C. de Episc. & cler. b In uno antiquo, ipsos auctoritate nostra. c Vide leg. fin. & ubi Bart. C. ubi & apud quem. d Dicitur, in, deest. e in cap. 1. de app. in 1. compil. f Cap. i. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. sub Alexand. 3. p. 49. c. 6.